List 23. **NOVICE** Tečaj XXII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 8. junija 1864.

Gospodarske stvari.

Zavarovavnica za živino.

Veliko veliko goved je nedavno poginilo po kugi. Pokazalo se je vnovič, kako primerno in koristno bi bilo, ako bi bilo mogoče, proti taki škodi govejo živino zavarovati ali asekurirati. Ne dá se tedaj tajiti živa potreba društva, ki bi tako asekuracijo prevzelo.

Tako društvo bo „prva vesoljna in vzajemna zavarovavnica za domačo živino proti kugam“, ktera se po dovoljenji visocega c. k. državnega ministerstva od 28. marca t. l. št. 21.109 ravno zdaj napravlja vkupaj z vesoljno kmetijsko upovavnico (kreditnico).

Namen le-te družbe je dvojen:

1. bode ona svojim družbenikom in deležnikom povračevala škodo, kadar bi jim goveja živina poginila po kaki kugi,
2. bode dajala kmetovavcem posojila v denarjih, da si sopet potrebne živine priskrbijo, da se jim gospodarstvo ne ustavi.

Družba misli delovati po vodilu vzajemnosti in kolikor le gré večem številu deležnikov.

Kolikor več bo deležnikov in čim bržej se vpišejo, toliko hitrejše se bo namen dosegel.

Ker pa gré pri nas najpoprej za škodo, ki jo kuge prizadevajo, in za to, da se pred vsem ta škoda povrne, povabljuje podpisani odbor pred vsem gospodarje goveje živine, da kar je le moč obilno in brž k omenjeni družbi pristopijo. Za drugo živino se bo namreč kasnejše naredilo, kar je treba.

Govejo živino pa je moč zavarovati:

1. proti črmu ali vrančnemu prisadu, 2. proti kužni pljučnici, 3. proti pravi goveji kugi.

Za vsako govedo, ki bi se proti vsem trem boleznim zavarovalo, bi se plačalo:

a) enkrat za vselej 50 nov. krajc. po priliki za vpisnino, po tem
b) letni prinesek, ki se bo primerno izrajtal po tem, kakor v dotični deželi več ali manj živine pocrkava in po vrednosti zavarovanega živinčeta, kakor jo deležnik sam napové, tako, da bo ta prinesek 1 odstotek (en gold. od 100 gold.) po priliki od te vrednosti iznašal.

Se vé že samo po sebi, da se bo ta odstotek toliko bolj zmanjšal, kolikor več bo deležnikov pri asekuracíi. Za to zahteva korist poedinih deležnikov, da se družba kar brž ustanoví in čedalje bolj razširi. Če bo kdo veče število živine zavaroval, se mu bodo gledé na letni prinesek polajšbe dovolile. Te polajšbe se bodo začele pri številu od 10 goved in bodo primerno rastle, kolikor veče bo število. Če bi kak družbenik hotel tudi v 2. odsek družbe, to je, v kmetijsko upovavnico stopiti, tedaj bo za vpisnino namesto 50 novih krajcarjev en goldinar enkrat za vselej odrajtal.

Kdor je že pol leta družbenik, ima pravico do odškodbe, če bi mu zavarovano živinče poginilo ali pa če bi mu je ubili.

Kdor je tri leta družbenik in je plačal dvojno vpisnino od 1 gold. avstr. veljave, ima pravico do posojila, ki se mu bo proti 5 postotnim obrestim dalo do polovice tistega izneska, kterega je on zavaroval. Umnemu kmetovavcu, ki skrbi za ohrambo svoje živine, ni treba vseh teh korist natančneje razlagati.

S tem da kdo živino asekurira, pa ni odvezan natančnega izpolnovanja predpisov, kteri gledé na ravnanje ob živinskih kugah ali že obstojijo ali pa bi se po visokih gosposkah še izdali; marveč dolžan je še v veči meri, se natanko po njih ravnati.

V imenu odbora

G. A. Moscheni v Trstu, glavni opravnik
za Primorsko, Kranjsko, Koroško in Lombardo-Beneško.

Kaj je slajnica, kaj volčeč?

Iz Bloške okolice 2. dne po sv. Urbanu. V...r. Stari pregovor pravi; „o sv. Urbanu pridejo muhe!“ Da! tudi letos so prišle, samo s tem razločkom, da so bele, in da jih je burja prinesla. Mrzlo je, da gré človeku za nohti, in nerado se bo v naših hribih drugače razšlo, nego da nam bo še kaj belca povrglo. Pa vsaj vem, da tudi ve drage „Novice“ občutite mraz, tedaj pomenimo se raje o kaki drugi zadevi. V živinozdravilskih bukvah, gospodarjem zeló koristnih, berem o treh boleznih, ki so se v tukajšnjih krajih pri goveji živini posebno vdomačile in ki so si nekako v rodu, namreč: slajnica, kostolomnica in Božji volčeč, vendar slajnica je najbolj razširjena, kjer v treh duhovnijah ne najdeš skor živinčeta, da bi usnja, starih škarpov, vrví (štrikov), kostí, jelovega lesa in cunj ne glevilo. Pred kakimi 4 leti je volek požrl jopeč, v kterem je bil listnik z bankovcem za 100 gold. (Res draga piča!) Jasli iz jelovega lesa so kmali vse oškrbane in preškrbane, da klini v lestvicah 14 dní trpé, je čuda. Učeni pisatelj omenjenih bukev imenuje vzroke te bolezni: kislo travo po močirnih glinastih pašah, pomanjkanje solí itd. Vendar teh rečí jaz ne morem dolžiti, kjer v naših hribih raste ostro reberno senó; živina pije bistro vodo, in jaz ji tudi kako peščico solí privoščim, in vendar se ta nadloga ne dá odpraviti. Sèm ter tjè se ugibuje, kaj nek more krivo biti te bolezni v tukajšnjih krajih in kako jo odpraviti; al prave vendar nihče ne zadene. Slišal sem celó pametnega moža trditi, da bi utegnila prebistra voda tega kriva biti, pa je menda tudi ta prazna. Prosimo tedaj, da nam

„Novice“ le-to reč kaj pojasnijo in kako bi se utegnilo pomagati. Končevaje še to vprašanje pridenemo: V naši okolici je pri goveji živini skor vsaka bolezen „vovčeč“ (volčeč). Vračijo ga večidel z volčjim mesom, da ž njim ali živinče pokadé ali pa mu ga vžiti dajo. Skor pri vsaki hiši imajo omenjeno prekajeno meso, pošlo ne bo kmali, ker imamo mnogo tistih debeloglavih gostov, kteri hodijo prežat, kje bi se kaka ovčica zajela. — Kaj pravite, je li to res koristen lek ali prazna vera?

Dostavek vredništva. Radi Vam odgovorimo na vprašanje Vaše; al žal nam je, da zadeva ravno tako bolezen, kteri zdravnik ne more pomagati z enim in gotovim zdravilom. Dobro sicer vsi zdravniki poznajo slajnico (Lecksucht), to je, tisto bolezen, pri kteri goveda, še najbolj pa krave, ližejo, grizejo ali celó žrejo nenavadne, mnogokrat ostudne stvarí. Al vzroki so mnogoteri in večkrat zeló skriti. Res je, da kisla, izpridena, izmočena, izparjena klaja, suha ali frišna, je največkrat kriva te bolezni in da v mokrih letinah je najbolj navadna. Pri Vas — pravite — da ni tega. Tedaj je treba slediti po druzih vzrokih; ti pa so: če živina ne dobiva zadostne klaje, — če se ne poklada lepo po redu, — če hlev ni snažen in je soparen, in zlasti, če je posoda nečedna, če so slabi, žlebovi ali trogi nečedni, da ostaja piča (klaja) v njih kisla. To vse napravi v želodcu živinskem kislino, zgago — in to jo žene, da sega potem po tacih stvaréh, s kterimi si želí krotiti želodčevo kislino. Gotovo je pa tudi, da eno sljavo govedo naredí več druzih sljavih, ki jo posnemajo v tem početji. Zato je treba, da gospodar pravi sled bolezni zadene in da odvrne to ali uno, kar dela to napako, pa tudi loči sljavo živino od zdrave, da ne posnema tovaršice svoje v tej napaki. — Zdravila pa so: grenjke zeliša in korenine, kakor encijan in kalmež, v prah (štupo) zmlete, pa pomešane s pepélom in kuhinsko soljo, tudi s potašeljnom je dobro mešati omenjene grenke rečí, ali pa s sajami. Če je bolezen nastopila višo stopnjo, daj kravo mesarju, dokler je meso še za rabo. — Kostolomnica je večkrat le nasledek slajnice. — Volčeč (ovčeč) pa je kakor sajovec le prazno ime, s kterim od nekdaj kmetje zaznamovajo skor vsako bolezen, čeravno bolezen bolezni ni podobna. Stari naši (se vé da nevedni) očaki so si mislili menda, da mladi volkovi (volčiči) rijejo po životu živinčetovem, čeravno še nikdar nobenega niso izvlekli iz živinčeta. Al ljudem ni zameriti, da v nevednosti zdravniški niso še storili stopnje naprej od Adamovih časov. Stari očetje so dajali volčjega mesa živinčetom ali ž njim jih kadili, za njim pa ravnajo še dandanašnji prav tako njih sinovi, ki bi se raje dali ob glavo djati kakor da bi opustili prazne vraže, kakor je volčeč, kakor je môra in sto druzih babjih ver. Naloga pametnih mož je, da nevednemu ljudstvu razjasnujejo te rečí, da se tako na tej poti širi tudi omika med ljudstvom. Prosimo Vas tedaj, prečastiti domoljub, da nam v svoji okolici pomagate tudi o tem.

O goveji kugi.

Na Hrvaškem in v Slavonii je bil stan goveje kuge po poslednjem naznanilu c. kr. deželne generalkomande in kr. namestništva zagrebškega ta-le: V Požegi je kuga potihnila; prikazala pa se je v Jakšiću v požeški županii, kjer je zbolelo 7 goved; 4 jih je poginilo, troje še bolnih ostalo. Tudi v mestu Križevcu in v Zagrebu se je prikazala, pa so jo brž zadušili. — Dosihmal (28. maja) je provincialna Hrvaška in Slavonska zgubila v vsem skupaj 5.983 goved, — vojaška granica pa 24.028, kjer v celi zgornji granici, razun gradiskanske polkovíne, ni več goveje kuge. — Tudi iz bližnje Bosne se slišijo veselejše novice; sèm ter tjè sicer še plane na kviško pa ni več tako huda; mnogo goved preboli.

Tudi na Primorskem, kjer se je poslednji čas goveja kuga v Hrušici blizo notranjske naše Bistrice prikazala, je izginila 13. dné u. m.

Oglas svilorejcem

okolice ljubljanske in na Gorenskem.

Po sporočilu kmetijske družbe je gosp. dr. Orel, skušeni svilorejec in c. k. notár v Ljubljani, za Ljubljano, okolico njeno in za gorensko stran, prevzel nalogo, da ogleda svilne (židne) črviče: ali so zdravi ali ne, in da to po željah c. k. ministerstva potem naznani kmetijski družbi. Da pa gosp. doktor more to storiti, je treba, da mu z besedo ali v frankiranih pismih vsak, kdor kaj več črvičev ima, to ob pravem času na znanje dá, da jih more gledat priti. Tak ogled je na korist svilorejcem, ako se skažejo črviči zdravi.

Ker je celó ministerstvo kupčijstva obrnilo pozornost laških svilorejcev na našo deželo, je pač želeti, da bi bili prav srečni letos v pridelku zdravem.

Odbor c. k. kmetijske družbe kranjske.

Dve gospodarski novici.

Kdor hoče viditi svilne črviče, ki prav veselo in čvrsto živijo pod milim (prostim) nebom na murbah, naj jih pride gledat na vrt kmetijske družbe na Poljanah v Ljubljani. Danes (6. junija) so 11 dni stari; prestali so dozdaj prav dobro mrzlo sapo in dež, ki je bil konec preteklega mesca. Da bi jih le tiči ne zobali!

Kdor pride to znamenitost gledat, naj ogleda še norvegiško rž (Norwegisches Korn); javalne vidi tako lepo rž še kje drugod.

Vrtnar družbeni Nastrán bo rad pokazal vsakemu vse.

Slovensko slovstvo.

* *Cvetje iz domačih in tujih logov.* Izdaja A. Janežić v Celovcu. Ravnokar je prišel na svetlo 21. vezek, ki obsega konec mične jugoslavenske povestice „Agapije“ iz češčine po Pr. Chocholovšeku lepo poslovenjene, in s kterim je dovršena 3. šestka „Cvetja“. Slavno vredništvo „Glasnika“ naznanja v poslednjem listu svojem, da je 3. šestka štela 560 naročnikov in brž ko ne bode s 4. šestko, ki se prične mesca oktobra, nehalo „Cvetje“ — zakaj? nam ne pové. Ker število naročnikov ni ravno majhno (če tudi bi moralo dosti veče biti in bi se razun mlajše duhovščine in dijaške mladine mu spodobilo več druzih narodnjakov naročnikov) in ker gotovo marljivih pisateljev ne manjka, da bi zatega del nehalo „Cvetje“, je morebiti njegovemu prestanku to vzrok, da nevtrudljivi gosp. Janežić hoče „Matici slovenski“ v prihodnje prepustiti to nalogo, ki jo je „Cvetje“ saj na lepoznanskem polji dosihmal hvalevredno spolnovalo. Ta ali una pot: to je vse eno, da se le bogatí književnost naša. Ako Bog dá, začne h koncu tega leta „Matica“ delavnost svojo. — Kdor želí vseh vezkov „Cvetja“ ali posamnih v njem natisnjenih del, dobí jih še naprodaj pri vredništvu „Slov. Glasnika“ v Celovcu in po bukvarnicah. Sezíte po njih, kterim ni domoljubje samo prazna beseda, ktera je res dober kup!

Slovenske starine.

O Belinu,

bogu starih slovenskih Karnov in Norencev

in njegovih simbolih: bokalu, čaši, kotlu, kostkah in kavalkih.

Spisal Davorin Terstenjak.

Na spomenikih starega Norika in zapadne Panonije nahajamo večkrat možke podobščine v plesajoči štatvi *), ktere v levi roci držijo bokal. [1]) Včasih namesti bokala imajo v desnici ročko (Kanne, Handkrug), v levici pa čašici (Schale) podobno posodvico [2]); bolje pogosto pa zadenemo na možke podobščine, ktere v rokah držijo lončeno kotliču podobno posodvico [3]), brez vseh druzih atributov, včasih pa še v roki vinjak, ali pa bodež. [4])

Knabel in drugi njegovi privrženiki so te podobščine po svoji znani šegi razlagali: „ein Sklave mit einem Wassergefäss“ itd., kakor da bi bili Rimljani tako ljubeznjivi do svojih robov bili in bi jim bili obilnih spomenikov postavljali.

Ker te podobščine ravno tam nahajamo, kjer so drugi spomeniki s solnčnimi simboli, postavimo, krilat ribo-konj, krilat mladeneč, v žveglo piskajoč mladeneč, kjer nahajamo solnčnega boga s surovima rogoma, grozdom v roci [5]) itd., tedaj tudi bokal, kotel, čaša morajo spadati v častje solnčnega božanstva.

Predno govorimo o simboličnem pomenu teh posod, pretresimo najprej njih poznamovanja.

Bokal je iz poculum; italijansko bicchiere, staro-visokonemški bacar, novonemški becher, iz kterega slovenski pehar. Jakob Grimm [6]) piše: „Alle Völker scheinen ihre Trinkgefässe, wofür ihnen genug heimische Namen zustanden, gern mit fremden benannt zu haben, die sich auch durch Geschenke und Handel sehr leicht verbreiteten.

Gotiško poznamovanje je bilo: stikls, rog, Horn, od tod litevski stiklas, slov. st'klo, staklo, steklo, steklenica, Glas.

Kupa, kupica je iz latinskega: cupa; — čaša, Becher, Trinkglas in Schale = sanski: čašaka cerkvenoslov. kanpona, konpona = sanski kâpalani, Schale. V cerkveno-slovenščini še najdemo: šmur, τρυβλίον, catinus, Schüssel, Becher. Za slov. kozarec etimologije ne vem; hrv. (tudi slovenski): kozica, ein irdener Dreifuss.

Kaj simbolizujejo vse te posode v mitologijah starih narodov?

Ker pehar in čoln*) sta si v stroji nekoliko podobna, in ker so našli bokale, ki so precej ladii podobni bili, so tedaj bokal primerjali z ladijo solnčnega boga, in znana je grška basen, da se je solnčni bog Herakles v bokalu na otok Erytheia (rudeči otok, kjer solnce zahaja) peljal. [7])

*) Plesajoče vidimo tudi solnčne božanstva v indijskih pagodah. Pis.

[1]) Muchar „Gesch. der Steierm.“ Abbild. Tafel VI. fig. 2. 3.

[2]) Muchar l. c. fig. 4.

[3]) Muchar l. c. Taf. VIII. fig. 2.

[4]) Muchar l. c. Taf. XV. fig. 33.

[5]) Muchar l. c. Taf. VI. fig. 10. I. fig. 11. 2.

[6]) J. Grimm „Deutsch. Wörterb.“ 1213.

[7]) Schwenk „Sinnbilder der alt. Völk.“ str. 38.

**) Zato sansk. čaru, kotel, pehar, nemšk. Kiel, slov. čoln, čolnaka, štajersko-nemški Schinakel. Na nekem sekovskem kamnu (Muchar l. c. Taf. XVI. fig. 44) vidiš solnčnega boga z bodežem, sulico z desno roko trak (oblak) držečega, zraven njega pa čoln — ladjo, ktera ima ravno takošno podobo, kakor kranjske ladje na Savi.

V Italii so našli več takošnih Heraklovih kozarcev; na neki okrogli ploši je obražen Herakles sedé v bokalu, na rami nosé kij, v levici pa lok, na bokalu so obraženi trije kebri in pa riba; kebri simboli luči in rojenja, riba simbol vode, mokrote, ktera združena s toploto rodivnost pospešuje. [1])

Po učenem Creuzeru [2]) je bokal simbol firmamenta — nebeške sphaere.

Kupice in čašice tudi nahajamo na Samotraki, in Uschold [3]) piše, da so te posode bile simboli solnčnega peharja, na kterem se solnčni bog, kadar je zvečer svojo vožnjo dokončal, sopet v daljni iztok nazaj peljá.

Grški pesniki Heraklevo **) vozilo (Fahrzeug) imenujejo sedaj: bokal, δέπας, drugokrat: čašo — φιαλη, tudi: λέβης — kotel. [4])

Tudi solnčni bog Helios ima bokal in čašico za atribut. [5]) (Dal. prih.)

Zemljo- in narodopisne stvari.

Bolgarska in Bolgari.

5. *Preteklost Bolgarije in Bolgarov.*

(Dalje.)

Simeon, ki je vladal od 888. do 927. leta, gledal je, da z mečem bolgarskim trgovcem pot odpre v Carigrad; za tega voljo car Leon na pomoč pokliče Madžare, ki prevladavši Simeonovo vojsko hudo razsajajo po bolgarski zemlji. Ko se Simeon oddahne, požene se za njimi ter se leta 890. maščuje in vjetnike bolgarske Madžarom odtrga. Dve leti potem pozove Arnulf, koroški vojvoda, Madžare iz Bukovine zoper panonske Slovane ter so se uni divjaki po smrti Svatopolkovi vkorenili, da so že domače slavenstvo zadušili celó do kraja. Tako so bolgarski vladarji zgubili svojo moč nad kraji ležečimi v Potisju (to je na Tisi = Theiss). Od tega časa je Simeonu in Bolgarom pretesno bilo med Madžari in Grki, ter se je veliko trudil, kako bi v roke svoje dobil Carigrad; zraven pa je brez potrebe razžalil Srbe hoté si njihovo zemljo podvreči. Neopazivši proti Grkom nič stalnega, umrl je leta 927.

Al duh, ki ga vidimo v Bolgarii, ni bil od samega naroda, ampak le v osebi Simeonovi; kajti po njegovi smrti vsega tega ni nič več viditi; ne za enega pisavca ne vé se iz časa naslednika mu Petra Simeonovića, kteri vzame bizantinskega cara hčer ter tesno se držeči grške politike, razžali en del bolgarskega naroda; tem nezadovoljnikom pa je glava Šišman Mokroša. Namesti duševnega in politiškega delovanja narod se je zgrčil v samega sebe; sv. Ivan Rilski čudotvorec nam je živ primer samega naroda; klošter, ki ga je prečudni ta samotarec (puščavnik) osnoval na Rilu, stojí še danes kot nepremakljiva stena pravoslavja in slavenskega duha v Bolgarii, ter še sedaj, ko že čez 900 let stojí, neprenehoma stojí na čelu nove ustajajoče omike. Duh bolgarskega naroda unega časa najbolje se pokazuje v molčanju in samotovanju tega moža; da je narod začel padati od prejšnje energije in delavnosti, vidi se tudi po razširjevanju manihejskega krivoverstva, ki so ga posebno Armenci, leta 752. iz Armenije presajeni v Tra-

[1]) Creuzer „Symb. II. Taf. VI. fig. 33. primeri: Gerhard „Griech. Myth.“ §. 920. in 972. dalje pri Prellerju I. 396 razlago σκύφιος.

[2]) Creuzer „Symb.“ II. 634.

[3]) Uschold „Vorhalle“ I, 28. 29.

*) Mannhardt (Germ. Myth. 37) piše: Wenn Heracles in einem vom Apollon entliehenen Goldbecher mit den Rindern des Geryon über das Meer fährt, so ist darunter der Sonnenball zu verstehen.

[4]) Preller „Griech. Myth.“ II, 146.

[5]) Athaen. XI. 470. B.

*

cijo (to je Zagorje in vshodni del Macedonije), kakor tudi posamezni duhovniki, pridši za Borisa iz Azije, razširjevali ter je v Bogomilu najdlo največega zastopnika. Bogomil je živel za kralja Petra in krivoverstvo pavlikansko najbolj in najtrdneje se je skrivalo v bolgarskih bregovitih zemljah, do kterih Peter ni imel prave moči.

V ti slabosti Bolgari niso se mogli upreti Grkom, kterim je Peter bil sluga, in Madžarom, ki so čez Balkan pridrli do grških krajev, in tudi ne Igoru, kijevskemu knezu, kteri je l. 941 prvi bil, ki je začel Rusom pot kazati v Carigrad ter da jim brez Bosfora ni velike prihodnosti; pri ti priložnosti so Pečenegi, ki so prišli z Igorom vred, Bolgarijo vso do Balkana hudo oplenili. Enaka se je godila, ko je Igorov sin Svetoslav, našuntan po Nikeforu Forku, caru bizantinskem leta 967 pri Derstru (Silistrii) vojsko bolgarsko lahko premagal, menda ker se je Šišmanova stranka od pada Petrovega nadjala boljih časov. In ko leta 969. Svetoslav stojí pred Carigradom ter hoté Grke izgnati iz Evrope preveč zahteva odkupa, po izgubljenem praznem času pri Drenopolji ni zvladal in leta 971 pri Derstru od Grkov zmagan pod pogoji odide v Kijev. Cimiski, car bizantinski, pa v triumfu Bogu v cerkvi sv. Sofije pred noge položí najlepši del bolgarskega plena — prekrasno krono bolgarskih kraljev in carov.

Svetoslav, ki je na Ruskem poslednji vladar misleči s svojo „družino“ le na plen in slepo vojskovanje, bil je zunanji vzrok, da je politiška in duševna dôba naslednikov Asparuhovih nehala, ter da je nesrečna zemlja Grkom padla v roke — prepiru in borbi tatarskega in slavenskega duha bil je konec. Iz vsega vidimo, da se je zmes raznih teh dveh elementov kazala tudi v nestalnem razvitku naroda; koj za Asparuhom narod zmaga v Carigradu; 50 let pozneje skoro pade v grške roke in med seboj se koljejo državljani. O koncu 8. stoletja hitro se vzdigne ter Carigrad pred njim trepeče, ki se širi od gornjih Karpatov do egejskega morja; al koj spet pade, ter se za Borisa in Simeona vzdigne do vesele višave, al za Petra zopet telebi na enkrat — glej protivne prvine, ki se bijejo kot vetrovi na hudem morji in ladja — utone.

Med tem se najpred zapadni njihovi sosedje Hrvatje in za njimi Srbi razvijajo do neke samostojnosti.

Po smrti Cimiskega en del se naroda popunta posebno okoli Trnova ter se osvobodi grškega hlapčevanja; al ker bi se mesta in trdnjave podunajske težko bile otele Grkom, Samuil Šišmanović sedež si leta 981. napravi v Ohridi; grozni bizantinski car Vasilij Bolgarobijec po dolgem bojevanju zopet si Bolgarijo podvrže; to je uni Vasilij, kteri je v tem bojevanji 15.000 vjetih Bolgarov dal oslepiti ter vsaki družini pridá enookega vodja, naj sirote vodi k njihovemu kralju Samuelu. (Dal. prih.)

Kratkočasno berílo.

Harač.

Zgodovinsko-romantičen obraz.

Češki spisal Prokop Chocholoušek. Poslovenil Podgoričan.

(Dalje.)

„Hvalo tebi, Bogdan Radonić, hvalo tudi vam junaci v domovininem imenu za vašo radovoljnost. Zberi mi vojvode in glavarje na dvoru, zato da vidim, kako sprejmejo moje besede?“

„Gledi gospod!“ — pokazal je Djuro na svojo sestro — „dekle je slišalo naše pogovore, ali smé tudi med glavarje?“

„Naj le pride. Obnašala se je prav moški; izmed tisuč bi jej bil le eden kos“ — djal je vladika — „naj sliši tudi moške posvetovanja.“

Heleni se je neprijazen smeh zazibal okoli ust, ko je to vprašal brat. Spokojno je pokimala z glavo, ko je vladika tako govoril; britka srčnost ji je oblila obličje.

Vojvodje in glavarji so že na samostanskem dvoru. Vladika je šel in pokazal se najprej ljudstvu. Ljudstvo je bilo dozdaj glasno; zdaj pa je hipoma utihnilo, da je bilo kakor mrtvo — vse tiho. Vsi so pokleknili ter pobožno trkali na prsi, ko je vladika razprostrl roke, da je blagoslovil klečeče. Še le, ko je sveti oče odšel, potlej se je začel zopet prejšnji veseli nemir. Iz tisuč grl je donelo: „Živio svetli vladika Danilo Petrović! Živio solnce naše! Živio sveti oče, živio, živio!“

Vladika je ljudstvo zapustivši šel med vojvode in glavarje, kteri niso bili nič menj veseli in navdušeni nego ljudstvo pred samostanom. Marsikteremu sivobrademu starčku so od velike radosti solze vdrle se po ovénelih licih izpod sivih obrvi, ko so zagledali svojega vladika — prej resno otožnega, zdaj pa tako mirnega obličja — prostega; ko so vidili, da mu nič ne dé skadarska ječa. Neznansko veselje jih je obhajalo, ko je pozdravljal na vseh straném vojvode in glavarje: tù že stare ruvače, kterim so se poznali na obrazih jataganje iz množnih turških bitek, tam srčne junake — mlade sokole, kteri so še le nekolikokrat bili poskusili se, kako da znajo letati.

Tudi vladika je bil navdušen. Goreče je govoril, toda ne o svojih nadlogah v ječah, ampak o domovini, o sveti veri: kaka krivica se je zgodila Črnogorcem pred davnimi časi, ko je odpadnik in izdajnik Soliman Bušatli razdružil Črnogorce in vzel jim trdnjavi, kteri ste v tuji oblasti in moči — kljub vsej črnogorski hrabrosti. Vera od tega časa zmirom huje peša in umira junaška slava. Turek da zametuje sv. križ in pljuje črnogorski hrabrosti v obraz, pobira harač. „Če bode to tako naprej“ — djal je — „kmali bode sv. križ v blatu, kmali izgine naša sv. pravoslavna vera; črnogorski narod je že zdaj le na pol kristijansk. Ne dolgo — pa bode sužen, kmali bode Turek teptal po njem, ter poteptal ga i utopil vso njegovo slavno minulost!“

„Sto vragov, to se ne smé zgoditi!“ — vskriknil je razsrden Djuro Martinović, in za njim vsi, kolikor jih je bilo mlajših: „Kakor gotovo je Bog v nebesih, tako gotovo se ne zgodí to, ne, ne!“

Starejši pa so resno majali z glavami. Ognjeni srd jim je švigal iz očí. Delali so pestí, škripali z zobmí; zakaj — grizlo jih je to, ako jim res mrkne slava, ki so si jo priborili v toliko slavnih bitkah. Pa so vendar molčali; nobeden ni nič rekel, ker so bili že navajeni vsakoršnih grenkost v tacih zadevah; pa tudi zato ne, ker se jim v srcih slavnejša bodočnost ni bila unela tako, kakor mlajšim.

Pa kdo bi zato mislil ali djal, da niso ljubili svoje domovine, svoje vere? Sej so se tudi bojevali za obé; le to je bilo, da jim ni moglo v glavo, kako bi mogla tako naenkrat napočiti ta slavnejša bodočnost. Zatorej so molčali pa mislili in pogledavali vladika.

„Bratje!“ — oglasil se je vladika — „ogenj pa voda si nista prijazna, noč ne more biti tam, kjer solnce sije. Kaj hočete raje: ali da noč za zmirom ogrne naše gore, ali da solnce — slava in naša prostost prežene to na pol tèmoto, v kteri smo zdaj? Na pol tèmota ne more večno trajati, mora se umakniti ali popolni noči ali pa dnevu. Kaj bi raje: da se Turek šopiri in gospodari po naših gorah, ali da sv. križ vlada; kaj bi raje, le izvolite! ne smemo več dolgo časa premišlje-

vati, Turek ne čaka. Nujmo, spojimo in odločimo se v imenu svete vere, v imenu drage domovine: vstavimo se popolnoma turški oblasti, na naših gorah ne smé Turek nič več nič imeti.“ (Dal. prih.)

Národne stvari.

Slava poštenemu Nemcu!

Res dobro dé človeku, ako med toliko psovanjem, ki ga po časnikih, kazinah in gostivnicah in druzih cirkeljnih trpeti more pravično zahtevanje narodov slovanskih, bere tako poštene in tehtne besede, kakor jih je na 696. strani prinesel 22. list dunajske „Reforme“. Tako-le se glasijo v izvirni besedi:

„Der Beschluss des Prager Landtages, dass die czechische Sprache an den Mittelschulen obligater Lehrgegenstand sein soll, hat wieder jenen Publizisten Stoff gegeben, welche ein Heldenthum zu üben wähnen, wenn sie jede Bestrebung der nichtdeutschen Nationalitäten Oesterreichs in gemeiner und perfider Weise verhöhnen. Wir finden nicht Worte, um dieses unwürdige und schädliche Treiben einer Literatenclique zu verdammen, welche eine Begeisterung für das Deutschthum affektirt, ohne von dem echten Bewusstsein der deutschen Bildung durchdrungen zu sein. Es gehört aber zum Wesen und zum Beruf der deutschen Bildung, den geistigen Bestrebungen aller anderen Nationalitäten hold zu sein, und es liegt im Würdebewusstsein der deutschen Bildung, sich nicht vor jedem fremden Aufstreben kindisch und feig zu fürchten. Die deutsche Bildung wird wahrlich nichts verlieren, wenn neben ihr die slawische zur höchst möglichen Blüthe gelangt, wohl aber wird sie beschimpft dadurch, wenn angeblich in ihrem Namen die heiligsten Anliegen der andern Völker Oesterreichs verspottet werden. Und diese würdelosen Nationalitätsspötter geberden sich als „privilegirte österreichische Patrioten“, und werden wohl auch von diesem oder jenem kurzsichtigen und engherzigen Staatsmanne als solche anerkannt und gehätschelt, während doch selbstverständlich den Interessen Oesterreichs durch nichts so sehr geschadet wird, als durch dieses rastlose Schüren des Nationalhasses.“

Da te zlate besede razume vsak naših bravcev, prestavimo jih v naš jezik, da vidijo, kakošen strašen razloček je med poštenim Nemcem in med brezvestnim nemškutarjem, in da, kakor je uni vse naše hvale in ljubezni vreden, je ta po pravici gnjusoba vsem. Tako-le se glasí gori navedeni nemški sestavek:

„Sklep pražkega deželnega zbora, da češki (slovanski) jezik ima v vseh srednjih šolah biti predpisan nauk, je zopet na konja posadil vse tiste časnikarje, ki mislijo, da dopernašajo Bog vé kakošne junaške dela, ako vsako prizadevanje nenemških narodov surovo in brezvestno zasramujejo. Manjka nam besedí, da bi prekleli to nevredno in škodljivo počenjanje tiste drhali, ktera se dela navdušeno za nemštvo, pa še iskrice prave nemške omike v sebi nima. Bistvo in poklic nemške omike je to, da je prijazna duševnim prizadevam vseh druzih narodov, in prav v tem se kaže zavest velike vrednosti nemške omike, da je ni strah, kakor otroka ali babo, ako se kak drug narod spravlja na kviško. Bogme! da nemška omika ne bode celó nič na zgubi, ako poleg nje se tudi slovanska razcveta kar največ more; — gotovo pa je nemški omiki na sramoto, ako se pod pretvezo njenega imena zametujejo svetinje druzih narodov avstrijanskih. In ti nesramni psovci druzih narodov se vedêjo še kot „privilegirani avstrijanski domoljubi“, in marsikter kratkoviden in malodušen državnik jih priznava za take in po naročji nosi, čeravno je jasno samo po sebi, da blagru Avstrije nič ne škoduje bolj, kakor to neprenehano podpihovanje narodnega sovraštva.“

Deželni zbori.

Deželni zbor v Ljubljani.

V 20. seji (14. aprila) je prišlo na vrsto poročílo, kako bi se užitek dobival od tistega zaloga, kar ga ostane denarnici zemljišne odveze in kako naj se ravná s takimi obligacijami zemljiške odveze, ki so bile po borzni ceni izkupljene. Poročevalec dr. Zupan je rekel, da finančni odsek svetuje, naj bi se to storilo s tem, a) da bi se po borzni ceni kupovale najprvo obligacije kranjske, in kadar bi se te več ne mogle s pridom kupovati, naj bi se kupovale obligacije druzih nemško-slovanskih dežel; b) izplačane obligacije kranjske zemljišne odveze naj bi se mu za zdaj ne uničile, ampak hranile kakor istina (kapital); c) obligacije, ktere so se do zdaj izplačale, naj sicer ostanejo uničene in iz kreditnih bukev izbrisane, toda od 1865. leta naj se zopet denó med tiste, ki imajo pri srečkanji (losanji) hoditi na vrsto; č) s zneski, kolikor jih po srečkanji pride na take obligacije, naj se tako ravná, kakor se ima ravnati z drugimi založnimi prebítki (ostanki); d) deželnemu odboru naj se naročí, da vse to dovrší. — Vladni zastopnik dr. Schöppl je govoril zoper drugi nasvet, in svetoval: „obligacije kranjske zemljiške osvoboditve, kolikor se jih izplača, naj bi se uničile, pa vendar naj bi se vdeleževale srečkanja, ki pride vsacega pol leta na vrsto.“ Njegov nasvet je najprvo podpiral poslanec baron Apfaltern, ker, kakor je potlej sam povedal, nasveta ni prav razumel; zoper nasvet vladnega zastopnika so govorili poslanci pl. dr. Wurzbach, Krommer in dr. Zupan, in posebno so odbijali njegovo trditev, da bi se namreč od shranjenih obligacij moral plačevati pridobitni davek (einkommensteuer). Potem je baron Apfaltern s pl. dr. Wurzbachom le toliko prenaredil odsekov nasvèt, da bi bil razumljivejši in sicer tako-le: „obligacije, ktere se imajo prihodnjič izplačati, naj se za zdaj ne uničijo, ampak ž njimi naj se ravná, kakor z denarnično lastnino.“ Poročevalec dr. Zupan se temu popravku ni upiral, ker so le besede drugačne, a stvar je ostala, kakor je bila. Zbornica ga je potrdila, kakor tudi vse druge nasvéte finančnega odseka. — Na to je prišel v sejo cesarski namestnik Nj. ekscelencija baron Schloissnigg, in odgovoril vprašanju, ktero je bil 18. dan marca podal v svojem in v imenu mnogo druzih poslancev g. grof Anton Auersperg. Cesarski namestnik je najprvo po hitropisnih poročilih dokazoval, da je vladni zastopnik vselej odsvetoval tiste paragrafe, zarad kterih sklepi deželnega zbora niso dobili najviše potrditve, in sicer zato ne, ker v jako važnih rečéh zbornica vladnega zastopnika ni hotela poslušati, in rekel je, da torej ne misli nič storiti, da bi se te rečí predrugačile, pa da zbornica tudi ni prav razumela, kaj so cesarskega namestnika dolžnosti do ministerstva in kaj do deželnega zbora, a cesarskemu namestništvu da so te dolžnosti popolnoma jasne. — Potem pride na vrsto poročilo o nekterih naredbah v mestni bólnici. Deželni odbor je po poročevalcu dr. Zupanu svetoval, naj slavna zbornica sklene, da se potrdijo te-le naredbe: 1) stranske stopnice za 1033 gold. 80 kr. stroškov; 2) še en vodnjak za 803 gld. 13 kr. stroškov; 3) pečnica (brennkammer) za 250 gold. stroškov; 4) sušilnica za 480 gld. stroškov; 5) kopališče za 600 gld. stroškov, in sicer da se mora vse to pripraviti po narejenem črteži in prevdarku, deželni odbor pa naj zbor-

nici položí natanjčni račun z dotičnimi spričevali, da je resničen, kadar bode vse to dovršeno. Zoper te nasvete je zopet poslanec Brolich govoril, al zopet brez vspeha; zbornica je odobrila vse predloge. — Potem je poročal prošnji odsek, in sicer, da je senožeška občina prosila, naj bi se okrajni denarnici dalo 2000 gold. iz deželnega zaklada, in da bi urémska cesta bila po sedaj deželna cesta. Teh 2000 gold. zbornica ni dovolila, in zarad ceste je naročila deželnemu odboru, naj ta reč pride na vrsto, kadar bode v zbornici govorjenje o novem cestnem zakonu. Prošnja fužinarjev in mnozih obrtnikov kranjske dežele zarad colne in trgovinske zveze našega cesarstva s prusko državo se je odgovorilo, da se deželnemu odboru naroča, naj državne vlade prosi, da ne bi te zveze sklepala, predno se presodijo trgovinskih zbornic misli o črteži colne tarife, danem 18. novembra 1863. leta, in predno pové državni zbor, kaj se njemu zdí o tem trgovinsko-političnem vprašanji. — Naposled je še g. Krommer poročal o nasvetu poslanca Guttmana, da bi se namreč osnovala deželna zavarovalnica zoper ogenj rekoč, da ni gotovih dokazov, da bi ta naprava bila zares potrebna, in da tudi tej reči ni še dovolj gradiva za posvetovanje in sklepovanje v letošnjem zboru. Poslanec Zagorec (slovenski) opomni, naj bi se ta reč vsaj drugo leto v zbornici pretresala, in do tačas naj se tudi dobé pravila enacih naprav iz druzih dežel.

Dopisi.

V Gorici 31. maja. X. — Eppur si muove..... Sinoči smo imeli v čitavnici prelepo besedo s plesom. Kar se besede tiče, morajo tudi natolcovavci in tresoglavci priznati, da lepše (zvun lanske vélike, 12. julija) nismo še imeli. Razun 6 prav primerno vpletenih pesem, ki jih je domači zbor dobro pel, in med kterimi se je „Sabljenka“ najbolj odlikovala, je kazal umno vredjeni program še dva inštrumentalna kvintêta, 2 kosa na glasoviru (na 4 in na 6 rok), govor literarno-historičen in 2 deklamacii. Kvintêt je bil za čitavnico nekaj novega. Veljava in slava g. godcev, ki so toliko pripomogli, da smemo to besedo v prvo vrsto staviti, nam je bila že popred znana, al sinoči so menda sami sebe prekosili. Godba na glasoviru je bila taka, kakoršne gré od slavnoznanih umetnic, gospodičin Budalovih, pričakovati. Pridružila se jima je to pot v prvo gospodičina Aneta Giroviceva, in skazala se jima enakorodnico v prelepi tej umetnosti. — Al, kar je čitavnici pravi značaj vtiskavalo, bil je govorski razdelek. Profesor gimnazijski, gospod Janko Pajk, je govoril o Preširnu, primerjaje ga italijanskemu pesniku Francetu Petrarka-tu. Originalni, tukajšnemu občinstvu prav pristojni ta predmet se je vdajal, kakor vosek, jasni, gladki, simpatični njegovi besedi, s ktero se je neznancem gotovo ravno tako prikupil, kakor zvedencem s tem, da je izvrstno osnovano nalogo spretno in znanstveno izpeljal. *) Bolj proti zadnjemu ste prišli deklamacii na vrsto. „Novicam“ že znana gospodičina Rozina Makoviceva iz Ajdovščine — deklamovavka, vsa pripravna celó za javen oder — nas je počastila s Koseskovim samogovorom (slovójemanjem) iz „Device orleanske“. Kar je njenemu deklamovanju nek poseben mik podajalo, bilo je to, da ima, gledé glasú in vedênja sploh, nekaj možatega, nekaj — rekel bi — prav Jovaninega na sebi. Mislili smo si: kakošno zrkalo je to izobraženo dekle tistim našim mestnim „cimperlih-ovkam“ ki jim ni za druzega mar, kot za lišp in ples. Vreden tovarš vrli tej gostinji iz Ajdovščine je bil gosp. Ernest Klavžar iz Ročina. Deklamoval je krasno „Ljudmilo“ Vilhar-jevo. Sklenila se je besede z „Naprej zastava slave“, ki so ga godci spremljali. — To je kratek obris veselice, za ktero moramo marljivemu našemu odboru toliko hvaležnejši biti, kolikor težavniša mu, gledé na specifične tukajšnje okolinosti, ki so le same sebi vatal in vaga, naloga njegova prihaja. Ne dá se tajiti, da — z ozirom na naše socijalne razmere — je čitavnično vodstvo slovensko ladjico do sedaj dobro krmilo, da se ni ne v Scilinih vrtincih presiljene narodne ali jeziške izklenivnosti, ne v krnicah Karibdinih potopila, to je, da je ni ptuji element zalil. Davno že bi se nam bila potopila ali razbila, ako bi naši krmivci, kakor se jim tù pa tam očita, ne bili umno jadrati znali. — V karakteristiko čitavničnih razmer naj dodam še nekaj. Kakor jez rečí poznam in razumem, zdá tukaj v Gorici več „nimbus“ kot jedro. Bodimo, kakoršni koli, da le na zvunaj imponujemo, smemo trditi, da slovenstvo pospešujemo. Ker se stareji naš rod sploh spreobrniti ali prepodobiti ne dá; ker je kvas prave slovenske inteligencije ta čas (v čitavnici) še preslab in ne more, kakor bi bilo želeti, vsega plehkega testá prekisati, bodimo zadovoljni s tem, da smo, da živimo, da se shajamo in beremo; da nas Neslovenci spoštujejo; da nas nasprotniki naši, ki bi nas, ako bi mogli, radi v žlici vode utopili, na „znanje“ jemljejo, ter za čvrsto in kompaktno narodno-politiško stranko imajo, za stranko, ki neki celó njim vodo moti, njih napredovanje zadržuje, in kaj vem kaj še. Da inostranci od nas tako mislijo, v tem smislu v časnike („Tempo“) pišejo, je to znamenje močí naše in veljave. Da smo nekterim trn v pêti, da okoli nas brenčijo in nas pikajo, vse to je dobro znamenje in nam na čast; saj menda ni najslabše to, česar se ose in sršeni dotikajo. Predrznem se torej trditi, da našim someščanom nasproti je že obstanek čitavnice sam ob sebi (zraven 3 druzih društev) ter lesk imena njenega znamenit kapital, ki slovenstvu gotovih obresti donaša. — Kar se veselic, besed, tiče, je moja misel ta, da ali kaj dostojnega impozantnega, kar tudi neslovenskim družinam in našim mlačnežem imponuje, ali pa nič. Ena sama taka beseda, kakor sinočna, je več vredna, kot sto tistih „primitivnih“ besedic, pri kterih se kočljivi poslušavci le muzajo in mrdajo. — Kakošen je sedanji stan slovenstva po Goriškem zunaj čitavnice, povem drugikrat, kadar se mi priložnost ponudi.

Iz Ptuja na Štajarskem 1. junija. Ker so pravila ptujske čitavnice 21. maja t. l. končno vladno potrjenje dobile, se pozivljajo po §. 13 družb. pravil in po pomenu omenjenega potrjenja vsi članovi v veliko skupščino, ktera bode v hramu b. 42 v gosposki ulici 23. dne tega mesca ob 10. uri predpoldne. Postavljene so na dnevni red sledeče rečí: Nagovor ravnateljev, — tajnikov pregled vseh opravil in stanja — čitavničnega, — blagajnikov račun preteklega leta, — konečno volitev novega odbora. Po sklepu odborovem platijo članovi svoje dotične zneske pričenši od 1. junija 1864 pri blagajniku gosp. Wracfeld-u, trgovcu v Ptuju.

Ravnatelj.

Od sv. Ane v slov. Goricah 1. rožnika. — m — Preteklo nedeljo je bil pri nas pomenljiv den. Položil se je temeljni kamen za šolsko poslopje. Zbralo se je mladih in starih ljudí vse polno; celó otroke so matere s seboj prinesle, naj bi si pomnili, kadaj se je stavila ona hiša, v kteri si v dnevih prihodnjih mladina cele fare ima nabirati dušnega blaga vednosti in kreposti. Dekleta so bile opletene, možari pa so oznanjali, da se v fari nekaj posebnega godi. Gosp. dekan Tutek sami

*) Celi govor natisnjemo v prihodnjem listu. Hvala!

Vred.

so blagoslovili temelj in v dostojni besedi razlagali pomen šole in uka, važnost učiteljstva vrlega, ter novi šoli želeli in prosili nebeškega blagoslova, naj bode nova šola „šola modrosti in čistosti.“ V temeljni kamen pa so položili dvoje „Novic“, Hermanov govor v lanskem deželnem zboru, Slomšekovo sliko in kratek obris sedanjega časa. Bilo se je zapisalo sedanje stanje šolstva na Slovenskem, sedanji pisatelji in boritelji ravnopravnosti, potem okolinosti farne in imena onih mož, ki imajo pri stavbi največe zasluge. Te vzidane listine naj kažejo našim potomcem zvesto podobo naših dní, ko bi — kar Bog obvari — burja časova izbrisala druge spomenike! Sicer le Božje okó vidi v prihodnost, al upajmo, da bodo naši sinovi vživali, kar jim očetje pripravljamo. Šola pa naj izreja krepek in značajen zarod, vnet za narod naš slovenski, pobožen in zvest cesarju. In kadar se spet ponoví šolsko poslopje, naj te listine najdejo unuke ravnopravne, krepke na duši in telesu in hvaležne prededom svojim. — Še drugo prav mično slavnost istega dneva imam zapisati. Paman, kmet iz Ročice, je na Krivem bregu na poti k sv. Ani postavil zidan križ ali prav za prav malo lično kapelico ss. Cirila in Metoda. V njej so, sme se reči, umetno izrezane podobe imenovanih apostolov in pa podoba device Marije, kraljice nebeške. Tudi slog stavbin in malarija: sv. Ana in sv. Vrban na unanjih, sv. Andraš in Jožef na notranjih stenah in sv. Trojica na oboku so kaj izvrstno delo, tako, da ljudje iz daleka prihajajo gledat kapelice. Na licu pa nosi letopis: V spomIn tIsoČLetnICe ss. Cirila in MetoDa apostolov sloVanskih. Ta križ bil je tudi v nedeljo blagoslovljen; cela fara je bila na nogah in pevala znano pesem ss. Cirila in Metoda: „Vajna slava bo se pela, dokler bo slovenski rod.“

Iz Železnikov 2. rožnika. J. L. — Skončali smo mesec maj, ki se sicer ponaša z priimkom „sprelepi“, al letos v vremenskem oziru ni zaslužil tega imena, kajti bil je mrzel skor skoz in skoz. V petek po sv. Telesu (27. maja) je zadnjič pretepal sneg in sicer tako, kakor nam je bila pratika kazala sv. Tomaža dan. Pobelil je bil popolnoma ravnine, tako, da smo bili za sadne drevesa in žita v velikih skrbeh. K sreči je vendar kmali popihal mehak veter in mislimo, da nas je brez škode zapustil nepovabljeni zimski gost. — Sadja se nam obeta obilo, tudi žita in trave so lepe, hvala Bogú. Za pičo so bili ljudje zastran dolge, neugodne spomladi že v velicih stiskah. — Tukajšne fužine in kovačnice še vedno stokajo pod hudim bremenom slabih kupčij, pa najbolj žalostno je to, da noče se pokazati in obrniti na bolje. Če nam Bog kako drugače ne dá, bo treba iti z trebuhom za kruhom, samo to je še vprašanje: kam? ker je skor povsod pri obrtnii enaka stiska. Popotnih rokodelcev toliko dohaja beračit, da se človek le čudi, kako najdejo pot med naše visoke gore. — Pa tudi drugih domačih postopačev in rokomavhov se ne manjka, ki svojo mladost prikrivajo z raztrganimi capami in milovavnim glasom, da so pogorelci. Zlasti sem ene dve leti je tacih našemljenih pogorelcev prav obilo, ki imajo deloma ponarejene spričala, deloma pa še lažejo čez svoje duhovne in srenjske predstojnike, da jim nočejo spričal narediti itd. — Slednjič pa še to-le omeniti za potrebno spoznam: Visokočastiti gospodje duhovniki in spoštovani srenjski predstojniki! kadar delate kolednikom in pogorelcem spričala, dajte jim take spise v roke, ki jih narod ume, slovenske namreč; saj so menda taki spisi namenjeni le za domače slovenske pokrajine, ne pa za unanji „Reich.“ Srečno!

Iz Ljubljane. V seji mestnega odbora 3. dné t. m. so novoizvoljeni mestni odborniki vsi bili potrjeni. Za danes (popoldne ob 4. uri) je pozvan vès mestni zbor, da v očitni seji voli župana. Prišel je tedaj imenitni dan, da mesto dobi svojega predstojnika; nadjamo se za trdno, da dobí pravega moža z vsemi tistimi lastnostmi, ki smo jih v našem listu že zdavnej našteli. Zopet enkrat bi radi imeli tacega župana, ki se vès, kar ga je, in neodvisen brez vseh druzih opravkov in skrbí očitnih in skrivnih, žrtvuje svojemu poklicu, — ki ima vednosti mnogovrstne in srce za domovino svojo, — ki je po potrebah sedanjega časa parlamentarno omikan v besedi, da ga ni strah, kadar je treba govoriti očitno in namestovati mesto tako, da z zmešanim govorom ne dela sramote sebi in mestnemu odboru, — da zná voditi mestni zbor v sejah in ne dela zmešnjav v obravnavah, — in da s krepko roko prime za krmilo in ga drží od zora do mraka v magistratu, kar se tiče uradnikov in služabnikov. Nadjamo se prihodnjo sredo prinesti svojim bravcem novíco, da je Ljubljana dobila župana, kteri si bo jemal nepozabljivega Hradeckega v izgled.

— Radostni smo slišali, da vsled prošnje kmetijske družbe je sl. deželna vlada razposlala c. kr. okrajnim gosposkam po deželi ukaz, naj opominjajo župane, da ljudje pokončujejo kebre; ravno tako je storilo sl. škofijstvo do svojih dekanij. Ali pa je to opominovanje imelo zdatnih nasledkov, ne vemo; sedanji župani so menda večidel tako brez močí in veljave, da so njih besede le bob v steno. Zarad kebrov pa je še ta neumna vraža med ljudstvom: „čem bolj jih preganjaš, tem več jih je.“ Povsod je res treba začeti pri mladini. O tej nam je naznanil g. Srečan, da je staknil unidan v svoji okolici 6 let starega dečka, ki je imel polne žepe kebrov brez glav (ki jim jih je odtrgal) pa jih kokošim zobati dal.

— Za korarja, kterega voliti ima ljubljanski knezoškof pravico (ad baculum), je namesti ranjcega Karola Corna izvoljen gosp. Janez Poklukar, profesor bogoslovja. Slava!

— Dobrotniki, kteri nočejo, da bi se njih imena očitno razglasile, so novi nornišnici ljubljanski darovali za 3000 gold. obligacij. Lep izgled druzim!

— Matičinih „razglasov“ se natiskuje nad 22.000.

— Tiskarno pravdo, v kteri je c. k. okrajni predstojnik g. Pajk pisatelja sestavka: „kaj se nekterim zdí ravnopravnost“ v „Naprej-i“ gosp. Fr. Levstika in pa vrednika g. Mir. Vilharja tožil zavoljo razžaljenja častí in v kteri je c. kr. deželna sodnija ljubljanska po §§. 488., 490. in 492. kaz. zakona g. Levstiku prisodila 3 mesece, g. Vilharju pa 4 tedne zapora in da izgubí tudi 60 gold. kavcije, je c. kr. viša dunajska sodnija na Dunaji v soglasji s c. kr. deželno nadsodnijo v Gradcu rešila tako, da sta obá toženca popolnoma nedolžna, ker ta sestavek nima nič kazni vrednega v sebi, in da tedaj se nihče nima prav nič kaznovati. V drugi tiskarni pravdi pa, ki je zadela vrednika „Naprejevega“ zavoljo sestavka o „mednarodnih mejah“ ste obe viši sodnii v Gradcu in Dunaji potrdili razsodbo c. kr. deželne sodnije ljubljanske, po kteri je g. Miroslav Vilhar obsojen na 6 tednov ječe in izgubo 300 gld. kavcije, ktera zapade ubogim ljubljanskim. Gosp. Miroslav Vilhar je kazen nastopil 4. dne t. m. — Ker je „Tagespost“ v listu 122. povedala, da je Vilhar prosil Nj. Veličanstvo za izredni pregled njegove prošnje, preklicuje v 125. listu „Tagespošte“ gosp. Vilhar sam to naznanilo ter pravi: „Jez nisem vložil nikakoršne prošnje za izredno revizijo pravde moje in tudi za pomilostenje ne. Odločeno mi kazen od 6 tednov nastopim z mirno vestjo 4. dné t. m. — Živila draga mi domovina!“

— Čitavnica naša — ako bode vreme lepo — na-

pravi svoj letošnji prvi izhod na „zeleni hrib“ (grünen berg) v nedeljo, 12. dne t. m. popoldne. Naš pevski zbor bode razveseljeval goste z različnimi lepimi pesmami in društvo našega „južnega sokola“ bode veselici prijazen pomočnik. Beseda se začne ob štirih popoldne in končá ob desetih zvečer. Nadjamo se prav veselega shoda. Vstopnice brezplačilne se razpošiljajo te dni. Tudi unanji udje in sestríce čitavnice se prijazno vabijo.

Odbor čitavnice ljubljanske.

— Časniki zagrebški pa tudi mnogi nemški so prinesli te dni novico (ktera je nekterim pri nas donela prav kot slavčkova pesmica!), da je kr. namestništvo v Zagrebu zaukazalo, da ondašnja „narodna čitavnica“ ima nehati. Ker nam ni znano, da je bila ta čitavnica osnovana po pravilih slovenskih čitavnic (saj o nobenih njenih „besedah“ ali druzih „veselicah“ nismo nikdar nikoli nič slišali (napravlja jih le narodno pevsko društvo „Kolo“), smo tedaj radovedni izvediti, kakošne pravila je imela zagrebška čitavnica, in zakaj je prepovedana bila. Dosihmal nismo še čuli nobene besedice o tem, kajti z dvema vrsticama odpravljajo „Narodne Novine“ in „Domobran“ „zatvorenje narodne čitaonice.“ „Naše gore list“ od 5. t. m. pravi, da mu „nisu bliže poznati razlogi“, zavoljo kterih je prestala čitavnica zagrebška, pa dostavlja sledeče: „Vele znamenito bilo bi danas sutru čitati vas životopis ovoga od nemila do nedraga tumarajućega družtva, dok mu smrtno nezazvoni zvono.“

— 18. avgusta se odprè v Zagrebu prva izložba (razstava) kmetijskih pridelkov in obrtnijskih izdelkov trojedne kraljevine. „Novice“ so o tej razstavi že večkrat govorile. Ker je to za hrvaško-slavonsko-dalmatinsko kraljevino vrlo važen dogodjaj, so rodoljubi ondašnji odločili, sjajno obhajati ta čas. Pevsko društvo „Kolo“ bode slavílo imenitni ta dogodjaj z velikim koncertom, h kteremu, da ji pomaga, je preprijazno povabilo kakor druge pevske društva, tudi naše. V programu radostni vidimo veličastno slovensko pesem Ipavčevo „Kdo je mar“. Bratovski ta pozdrav bodo tudi naši pevci gotovo bratovsko odzdravili.

— „Tagespošti“, ktere dopisniki se pod vredništvom dr. Svoboda dosti bolj pošteno obnašajo kakor pod vredništvom prejšnim, se pa vendar še večkrat naključi, da novíce donaša iz Ljubljane, o kterih mi tukaj nič ne vemo. Tako je na pr. tudi povedala, da Calliano dobí gledišče za prihodnjo zimo, in da obljubuje med drugim tudi slovenske igre. Kaj da obeta, ne vemo; to pa vemo, da Calliano še nima gledišča, in da vprihodnje more v Ljubljani le tak gledišèen ravnatelj materialno dobro izhajati, kdor večkrat tudi slovenske igre na oder spravi, al prav dobre, izvrstne morale bi biti, ker slabe robe nikakor ne maramo.

— Več časa se je premetovala po Ljubljani laž, ktera je svojo pot našla tudi v „Triesterco“ in „Presso“, da so nekega tukaj dobro znanega trgovca zagrebškega zavoljo ponarejevanja 100 gold. bankovcev v Zagrebu zasačili, oklenjenega na Dunaj peljali itd. Tem lažnjivim govoricam je zdaj konec storila sama policija zagrebška, po kteri je „Triesterca“ ukaz dobila povedati, da je ta hudobna govorica v vsem izmišljena.

— Volitev deželnega poslanca za mesta in trge notranjske je 28. dne t. m. Danes niso „Novice“ še v stanu nasvetovati volivcem kakega moža, ker napovedalo se jim je sicer že več kandidatov, pa vendar še ne vemo, kaj mislijo veljavniši možje dotičnih mest in trgov, kterim gré beseda o tej volitvi. Drugi pot bodemo menda v stanu imenovati kandidata.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Nekteri časniki pišejo, da Nj. Veličanstvo cesarja našega pričakujejo v Karlovih Varih (Karlsbad), in da 12. dne t. m. tudi kralj pruski pride tje in pozneje car ruski. — 2. dne t. m. je novoizvoljeni dunajski župan dr. Zelinka prisegel v svoji novi službi. Prisega njegova obsega med druzim prav tiste besede, s kterimi obljubuje „zvesto se ravnati po državni in deželni ustavi“, zavoljo kterih v kranjskem deželnem zboru sklenjena občinska postava ni obveljala. Pravijo, da ona prisega izvira še od l. 1860. Čudno! — Papirnatih desetíc je bilo konec meseca aprila za 5 milijonov in 961.564 gold. med ljudstvom. — Kontrolna komisija dolgov našega cesarstva je razglasila zdaj stan državnega dolgá konec meseca oktobra 1863, kteri v vsem skupaj znaša 2 bilijona, 547 milijonov in 835.965 gold., in ki je za 23 milijonov in 550.605 gld. 20 kr. veči od oktobra leta 1862. — Deželni zbor češki je bil sklenjen 31. maja; po takem je edini zbor erdeljski zdaj delaven. — Mestjanstvo v Pragi je novoizvoljenemu c. kr. deželnemu glavarju grofu Belcredi veliko slovesnost napravilo; bakljade so se udeležile 3 obrožene mestjanske krdela, pevsko društvo „Hlahol“, društvo „Sokol“ itd. Slovesnost vsa je bilo živo znamenje, kako visoko spoštujejo mestjani svojega cesarskega namestnika. — V Brni je pri drugi volitvi mestnega župana zmogel Skene, padel je prejšni župan Elvert. — Po cesarskem sklepu od 22. maja je celjska gimnazija iz 3. gimnazijske vrste se pomaknila v drugo; plača učiteljev je po takem boljša. — Železnica iz Maribora se je 29. maja odprla v Belak. — Štajarski deželni zbor je s ces. vlado navskriž zastran izpeljave nove občinske (soseskine) postave; vlada hoče, da ona vredi nove županije, deželni odbor pa trdi, da to je njegovo delo. Kako sila težko je vendar rojstvo autonomije (samoopravstva) občinske! — Tržačanje nočejo pasjega davka. — Na Hrvaškem so zdaj začeli vsi bolj ali manj od vlade odvisni časniki priporočati potrebo, da se skliče deželni zbor; podoba je, da že preséda provizorium; vendar „Agramerica“ nima dosti zaupanja, da bi se moglo to na vrat na nos zgoditi, ker v listu od 2. t. m. pravi, da po deželi je že veliko nezaupljivosti do vlade in da je še mnogo tacih, kteri niso to, kar se kažejo.“ — Preuzvišeni škof Štrosmajer je zopet daroval 1050 fl. jugoslavenskemu vseučilišču. — Če je res, kar piše „Oest. Z.“, je ogerski dvorni kancelar grof H. Zihy županijskim predstojnikom zastavil vprašanje: ali se more zanašati na nje, da mu pomagajo pri izvrševanji njegovih namenov? — če pa jih je volja le križem roke držati pri tem, bo moral skrbeti za druge načelnike. Po takem se pripravlja nova dôba na Ogerskem. — Govori se, da vlada hoče zopet oživiti Vojvodino srbsko; drugi pa trdijo, da to ni res, in da srbska narodna skupščina, ki se ima kmali sklicati, bode imela edino to opravilo, da izvoli novega patriarha. — Kakor se kaže, ne bo prave moke iz londonskih konferencij zastran dansko-holštajnsko-šlesviških homatij; angležka vlada dela zlo na to, da bi se ne opravilo nič; zastran mej bodo še hude razprave; v poslednjem zboru je prestanek vojske za 14 dni podaljšan. V pondeljek je bil zopet zbor. — 3. dne t. m. je metropolit v Bukureštu knezu Kuzi poklonil izid ljudskega glasovanja, ki potrjuje, kar knez hoče. Židane volje je bilo vse mesto. 5. dne t. m. se je knez podal v Carigrad; pravijo, da bode, podpiran po francozki vladi, zahteval, da knežja oblast ostane dedna v njegovi rodovini.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Tiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.